

The Project Gutenberg eBook of Pieniä Runoja Suomen Pojille Ratoxi, by Various

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Pieniä Runoja Suomen Pojille Ratoxi

Author: Various

Release date: November 20, 2014 [EBook #47407]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK PIENIÄ RUNOJA SUOMEN POJILLE RATOXI ***

Produced by Jari Koivisto and Tapio Riikonen

PIENIÄ RUNOJA SUOMEN POJILLE RATOXI

Koonnut

C. A. Gottlund

Präntätty 1818.

ENSIMÄINEN OSA (1818).

Yöllä päivät jatketaan;
Wirillä vähät oluet.

En ole Runon Sukua,
Enkä Loihitu-Laulajoita;
Kuulen ulkoa Runoja,
Läpi sammalen Sanoja,
Läpi lauwwan Laulajoita,
Läpi seinän Soittajoita;
Laulasinpa, taitasinpa.
Kuin ma julkisin kylässä;
Kylän Naiset nauranoovat,
Pijjat pilkkana pitäävät.
Jos mä Laulailen laseisin,
Wirrentyöllän työnteleisin;
Laulaisin mä lamminlammen
Meren-lummen luikajaisin;
Laulaisin Meret mesixi,
Merenhiekat herneheisi,
Merenruohot ruoka-puixi;
Merenmullat maltaisixi,
Merenkiwet kijltäwixi;
Merentyrskyt tyynymääni,
Merenwaahet waipumaani
Jos mä laulaisen laseisin,
Wirrentyöllän työnteleisin:
Saisin pielexet pihalle,
Tammets keski-tanhualle;
Tammelle tasaiset oxat,
Joka oxalle omenan;
Omenalle kulta-pyörän,
Kulta-pyörälle kähköisen;
Kähköinen kukahteloopi,
Kulta suusta kumpuaapi,
Waski leuwojllen valuupi,
Hopia holahteloopi.

II.

Läxin piennä kyntämääni,
Waiwassa wakoamaani;
Isän polwen korkunaissa,
Äijin wärttänän pitussa;
Kynnin kymmene wakoa,
Kahexata kannustelin;
Minä Lehtohon lewisin,
Hopiaiseen Huaawikkohon,
Leikkelin koiwusen kepin,
Wesan Tammisen tapaisin;
Waskinaista warwikkosta
Kurin kultaisen kuletin.
Heitin warssaini waolle,
Mustan Ruunan mulloxelle
Kirjawaisen kynnetylle;
Toi surma Susia paljon,
Konto mesän Karwasuita;
Söiwät warsaini waolta,
Mustan Ruunan mulloxelta,
Kirjawaisen kynnetyltä.

Mänin minä itkiini kotihin,
Kallattelin kartanolle.
Isä portissa kysyypi:

"Mitäs itket Poikueini?"
Kynnin kymmene wakoa,
Kahexata kannustelin;
Heitin warsani waolle,
Mustan Ruunan mulloxelle,
Kirjawaiisen kynnetylle;
Männä Lehtohon letustin,
Hopiaiseen Huaawikkohon;
Leikkelin Koiwuisen kepin.
Wesan Tammisen tapaisin;
Waskisesta warwikosta,
Kurin kultaisen kuletin,
Toi surma Susia paljon,
Paljon Karhuja pahoja;
Söiwät warsaini waolta,
Mustan Ruunan mulloxelta,
Kirjawaiisen kynnetyltä.

"Älä itke Poikueini!
Läxinpä muinon kalalle,
Aira taittu Tuuli woiti,
Wene kultanen wapisi;
Panin sormet soutimixi,
Peukalo peränpitimixi.
Älä itke Poikoseini!
Eille meille Lehmä poiki,
Teki walkian wasikan.
Waski-Sarwi, Kultra-Kynsi.
Wien pa tuota Wiipuriini,
Suaatan Kaupunnin kawulle.
Tuonna tuolta Ori-hewosen,
Tahi pieni Tamma-sälkö,
Jonk' on lampi lautaisella,
Lähe länkihin wälissä;
Jossa Welhot wettä juowat,
Katehet kaloja syöwät."

Isoiseeni kultaiseni
Osta mulle Ori-hewoinen
Tahi pieni Tamma-sälkö;
Osta kahet kanki-suiset,
Waski-kannuxet keralla.
Kyllämä ite Satulan saisin,
Kowan koiwun kuoren alta.
Orihilla otrat kynnin,
Tammalla talouwen asetin;

Läxin Kullalla kosihin
Hopialla liehumaani.
Läxin Konnusta kosihin,
Mokommata Morsianta;
Konnun kuulusta kylästä,
Ankaran Apin talosta,
Ankaran Anopin luonta —
Anoppi koria Muori
Oli aittahan mänewä;
Puhuttelin, Lausuttelin:
Onko teillä Neittä myyä,
Tahi kaupitak Kanaista?

"Kanan on kauppa orren alla,
Neijon nelis-nurkaisessa."
Mänin pa minä tupaani,
Puhuttelin, Lausuttelin,
Onko teillä Neiteä myyä,

Tahi kaupitak Kanaista?
Tupa oli täynä Tuppi-Suita,
Lattia Luta-Neniä,
Perä-penkki Piexioita.
tuotiin mettä kannun kansa,
Kannu mettä, oltta toinen.
Empä huoli syömisestä,
Enkä huoli juomisesta;
Mutt' kuin saisin Neittä nähtä,
Tuokepa tuota tupahan!

Tuotiinpa tuota tupahan
Sisaresten siiwen alla,
Weljenakan verhon alla,
Kälyxen käsiwaralla.
Ei oo' tuossa Miehen Naista
Eikä Miehen Morsianta;
Musta paita roisku päällä,
Jatketut sukat jalassa;
Silmät on sian sirussa,
Karwat koiran konsiossa;
Polwet porsahan posassa,
Perse perkeleen tomussa.

Wiikon wiiwyin kauwwan kaswoin,
Muut naiwat soriat Pijjat;
Mulle herja heitettiin,
Kierosilmä kenkättiini;
Löysin Neitosen Lehossa,
Mustakulman koiwukossa,
Hienohelman heinikossa;
Jonk' ol' sormet sormuksissa,
Helmat waskirenkahissa;
Käteini suaatu kaulan päälle,
Näpit nousi nännän päälle,
Siitäpä walui watsan päälle.

— — — — —
— — — — —

Tuostapa Anni annettiin,
Paxu-perä paiskattiini;
Kappa muihin Morsioita
Kuin on suuret ja soriat;
Minun pieni pikkarainen,
Laho-harja, Luppa-korwa;
Kuin ma taijan tuota naija,
Kuin on musta kuin Torakka;
En taija wihlle wiijä,
En taija kotihin tuuwa;
App' on Karhu kartanolle,
Anoppi Susi tuwassa.

III.

Wiikon wiiwyn Wiipurissa,
Kauwwan Suola-Kaupunnissa;
Naitihin paraimmat Pijjat
Kirkkahimmat kihlattihin;
Mitäs mun poloisen Pojan
Täyty muihiin ruweta —
Käsin kääwwä tähtehini.

Sajnpa suolta Suo-Warixen,
Aijalta Ajo-Harakan;
Löysin tieltä Terwas-kannon,
Leppä-pökkälön leholtsa;
Leppä puhuu Leppymista,
Paju puhuu Pajnumista,
Raitahas Rakastamista,
Kosk' en Tammea tawanut —
Osanut Omena-puuhun —

Tule Neitonen minulle,
Makomalle Muikarille;
Tälle Sawon Sankarille,
Tälle Juwan Junkkarille!
Kax on Lehmeä minulla,
Yx on Sääski, toinen Puaarma;
Puaarma maijolta parempi,
Sääski woilta siäästösempi;
Kolm on Aittoä minulla,
Yx on tuolla Wehka-suolla,
Toinen Parkki-kankahalla,
Kolmas on kotona tyhjä;
Kolm on hewoista minulla.
Kirppu niistä kapperampi,
Täi on niistä taitawampi,
Lutikka se lutteroinen.

Anni Armas naitettiin;
Mitä tuon häissä keitettiin?
Sirakan siiwet, Torakan koiwet,
Peipusen peräpakarat,
Wästäräkin wiääret siääret,
Pienen linnun piipottimet.

IV.

Mikä lie minua luonut,
Kuka kurjoa suwannut;
Kuin ei kazo Neijot Nuoret,
Neijot nuoret ja soriat;
Kuin hyö kääwwät, kanta wälkky,
Kuin hyö seiso, seinä paisto,
Kuin hyö istu, muua iloizi.
Teräxestä kenkät tehty,
Naulat waskesta waletut,

Tirti lirti tenkan löysin,
Löysin uuwen, löysin wanhan;
Wanhan annoin waiwasille,
Uuwella Orihin ostin;
Orihilla Tamman waihoin,
Tammalla talouen asetin.
Kynsin kymmenen wakoa,
Josta sain sata kekoista;
Tuli Hiiri söi kekoisen,
Tuli tauti tappoi akan;
Minä jäini yxinäini,
Niin kuin kuiwa kuusen oxa,
Niin kuin karsittu kataja,
Niin kuin poltettu petäjä.

Enämp' on minulla huolta
Kuin en Kuusessa käpyjä,
Petäjässä helpeheitä,
Katajassa kapseheita;
Enämp' on minulla huolta
Hiekkoja hyvällä tiellä,
Pajuja pahalla muaalla.
Ei löywwy sitä hewoista,
Joka mun huoleni wetäisi;
Wiijen Linnan Wiipurissa,
Kuuwen linnan kuuluwissa;
Ei jaxa Hepo weteä,
Rautakiskot kinkotella.

V.

Pääskyläinen päiwälintu,
Päiwälintu, yölipakko,
Lenteli kesäsen päiwän —
Päiwän syxyisen sujahti.
Etsi muaata muaataxensa,
Lehtoa lewätäxensä,
Peltoa pesiäxensä,
Murtoa muniäxensa;
Ei suaanut muaata muaataxensa,
Murtoa muniäxensa;
Lehtoa lewätäxensä,
Peltoa pesiäxensä.
Lensi wuoren kukkulalle
Näki laiwasen merellä,
Pitkämaston purjehtiwan;
lensi laiwan kannen ala,
Walopa waskesta pesoisen,
Tuohon kullasta munaisen.
Tulipa tuulikin mereltä,
Kuaasi laiwan kallelleeni;
Muna wierähti weteeni —
Se sikis' meren kaloixi,
Tuostapa hyyty hylkeheixi;
Paljo on mustia meressä,
Ei oo kaikki hylkeheitä.

VI.

Annikka soria Neito
Istui suaaren sillanpiäässä;
Uotti miestä onnellista,
Lykyllistä lyyrätteli;
Kultamies merestä nousi,
Kulta suuna, kulta piäänä;
Kultaharkko hartioilla,
Kultakintahat kätessä,
Kultakihlat kintahaissa,
Kultakannuxet jalassa.
Tulet sä Neitonen minulle?

En tule minä sinulle,
Ei oo' luotu, eik' oo' suotu,
Eik' oo' käsketty kotoa,
Ei oo' Eukko tuuwitanna,
Wanha akka waaputtanna.

Annikka soria Neito
Istui Suaaren sillanpäässä;
Uotti miestä onnellista,
Lykyllistä lyyrätteli;
Hopiamies merestä nousi,
Hopia suuna, hopia piäänä;
Hopiaharkko hartioilla,
Hopiakintahat kätessä
Hopiakihlat kintahaisa
Hopiakannuxet jalassa.
Tule Neitonen minulle!
En tule minä sinulle,
Ei oo' luotu, ei oo' suotu,
Eik' oo' käsketty kotoa;
Ei oo' Eukko tuuwittanna.
Wanha akka waaputtanna.

Annikka soria Neito
Istui saaren sillan piäässä;
Uotti miestä mielellistä,
Lykyllistä lyyrätteli;
Rautamies merestä nousi,
Rautasuuna, rautapiäänä;
Rautaharkko hartioilla,
Rautakintaiset kätessä;
Rautakihlat kintahissa,
Rautakannuxet jalassa.
Tule Neitonen minulle!
En tule minä sinulle.
Ei oo' luotu, eik' oo' suotu,
Ei oo' käsketty kotoa;
Ei oo' Eukko tuuwittanna,
Wanha akka waaputtanna.

Annikka soria Neito
Istui Saaren sillan piäässä;
Uotti miestä onnellista,
Lykyllistä lyyrätteli;
Leipämies merestä nousi,
Leipä suuna, leipä piäänä;
Leipäharkko hartehella,
Leipäkintaiset kätessä;
Leipäkihlat kintahissa
Leipäkannuxet jalassa.
Tule Neitonen minulle!
Jo tulen minä sinulle
Sek' on luotu, sek' on suotu,
Sek' on käsketty kotoa,
Sek' on Eukko tuuwittanna,
Wanha akka waapottanna.

VII.

Minä laulan Kisan Wirren,

Kaikotan Aasintarinan;
Liperiss' on liijat kummat,
Siel' on Kissat keittettyinä,
Hiirensurmat hirtettyinä;
Suwiniemen suuri herra,
Lammin paxu mies parempi;
Jouten jouhia punoopi,
Kiwiästi rihmasia;
Hio kulta-kitwehese,
Hopiaisen tapparansa
Alko astua aholle,
Lepikolle leyhytellä;
Teki wiwun wiisahasti,
Lankahansa aimollisen.
Käwi kohta kattomaani,
Yön takoa kahen, kolmen,
Wiikkokauwen wiimestäni.
Jop' ol' Kissa kiini kääny,
Hätä Näätäni näpisti,
Sujahutti sunsahase,
Eli laski laukkuhuse;
Alko astua aholle,
Oman talonsa tapaisi.
Anniseini Ainoseini:
Keitä Kissaa kerkiästi,
Rotansyöjä rohkiasti;
Suaata wankuja watiini,
Piäakalloja kalwastella.
Olli tuli onkamalta,
Karhusalmelta samaisi;
Syömääm Kisan lihoa,
Kasinlientä lippomaani.

"Minun Kissapa kiesata!
Tuparuunainpa tuo oni!
Heitä Kisso helsinkihin,
Kasin kaiwoon lähätä,
Ennen kuin wiet herroin eteen,
Tuomarille tutkistella!
Suaat tuosta sakon wetee,
Kuusmarkasen kokkee."
Tähän loppu Kisanwirsi,
Kaikotus Kasintarina.

VII.

Wiinast' on Walitus Wirsi,
Runo ruoka kultaisesta;
Jok' ol' joukossa ilonna,
Rawintonna rahwahassa;
Suuni kautta mätti mahaan,
Kautta kielen kantimeini;
Tuolta korwihin kohoisi,
Tuolta piäsi piää lakiini;
Korwihin kohottuansa,
Piäastyänsä piää lakiini;
Laitto hullut huikkamaani,
Mieli-puolet meiskamaani.

Woi sinua pannu parka,

Kuin on huuleis rikki lyöty;
Heitett' hattu hartioilles,
Piiput pantu piinan ala,
Oot kuin oxalla Orawa,
Käpy suussa kiääntelööpi.
Näin on Wiina kuulutettu,
Kawotettu kaunis juoma;
Jok' ol' herkku herroillakin,
Paras Pappihin parissa.
Ruotsin kultainen Kuninkas,
Majesteti muaan Isäntä!
Laske pannut anollese,
Entiselle kannallese;
Sankoistansa riipumaani,
Pisaroita tiukkumaani;
Että me poloiset Pojat,
Poloisesaa Pohjanmaassa;
Saisimme Sawonrajoilta
Suuru-pullon suulle panna,
Wiinapikarin piwolle.

IX.

Tulipa Kokko Turjan muaalta,
Laskixen Lapista Lintu;
Jonk' ol' suu tulen palawa,
Kita Kiiran lämpiäwä;
Jonk' ol' silmät siiven alla,
Näkimet selän takana;
Yxi siipi wettä wiisti,
Toinen taiwaita jakaili;
Sata miest' ol' siiven alla,
Tuhatt' purston tutkamilla,
Kymmenen joka kynässä.

X.

Minä hiihän hipsuttelen,
Halla-aamunna warahin;
Ett'ei ämmät äkkäjäisi,
Koukkuleuwat kokkajaisi;
Hiihän kohti korwen rannan,
Salon sintävän sisällen,
Kummun kultaisen nawallen;
Suxet kultaiset kuluuwat,
Hopiaiset hoikkenoowat;
Kuin mä hiihin hilpiästi,
Tuli suihki suxen alta,
Sauwwu sauwani nenästä.
Kuin minä lähen metälle,
Kuuna paistaa Kuusen oxat,
Hopiana Honkan oxat,
Päiwänä petäjän käret.
Minun miessä ollessaani
Mies nuori meille haisi,

Sisallus sian lihalle,
Kainalo kanan munalle;
Mehtä haisoopi hawullen,
Katajallen karkuapi.
Mielestä Metän Emäntä
Usein hywän Emänän;
Sormet kulta-sormuxissa,
Käet kulta käärehissä;
Jotk' on suanut annillansa,
Usein pahan Emänän;
Sormet wihta sormuxissa,
Käet wihta käärehissä.
Aina autamattumissa.
Kusta ma anon apua?
Kussa huuwon huowahutan?
Ikäwä on ilotoin ilta,
Päiwä pitkä saalihitoin;
Kuin et anna aivukkana,
Harwoinkana hoiwahuta;
Suwun syötit, heimon juotit,
Esiwanhemman elätit!
Ja mix ett' siis minua syötä
Suwun suurilla paloilla,
Heimon herkku ruokaisilla?
Woi mielu Metän Emäntä,
Tuo tarkka Tapion Waimo!
Kuin ett annat aikonansa,
Harwonkana hoiwahuta;
Anna tuolta kuin anelen,
Kieli kullan kuiskuttelen,
Makiasti mainittelen;
Luonta Luojan Kaikkiwallan,
Emon Muaarian malosta;
Ei tule Turkkia yhestä,
Eikä Hattua kahesta.
Lepy mehtä, kostu korpi,
Ihastu Jumaleen ilma,
Minun metällä käywwessäini;
Mesän Ukko Halliparta
Mesän Kultainen Kuninkas!
Awaelle aittojasi,
Sinun aittaisi awara!
Laske juoni juoxemaani
Kullasta kujoa myöten;
Hopiaista tietä myöten,
Waskista wajoa myöten,
Kuin ei juoxe tietä myöten,
Osottelle ohjaxille,
Tämän poiani poloisen
Miehen Uron astelia!
Äsken siitte Ukko lienet
Kuinka mulle merkin näytät
Salon sintäwän sisältä.
Kummun kultaisen nawalta.
Juoxe Wimpura wipuini!
Juoxe Kamtura kahaini!
Pyöräsilmä pyywyxeini!
Muihin pyywyxen siwuhten,
Muihin ansion alaten.

TOINEN WIHKO (1821).

Upsalassa,
Annettu Em. Bruzeliuxen
Kirjan paiasta vuonna 1821.

Laula, laula, Wäinämöinen!
Hyrräile hywä Sukuinen!

I.

Woi minun Poloinen Poika,
Kuin mä jouwun juomarixi!
Ratkesin kylän ratixi,
Joka pullon puistajaxi
Joka kannun kuaatajaxi,
Pikarin pikistääxi.

Oppo meite Oimo-weljet
Me olemme Oimon weljet,
Me juome joka kapakkan
Joka kannun kallistamme,
Joka pullon pullistamme.
Suaamme kuhmun kulmileini;
Sinimarja silmilleini.

Sanottiinpa, soimattiinpa:
Syömärix, Juomarixi,
Syönehen kylän Sikoja
Tallukkoita rappaneini.
Syökön Susi kylän Sikoja,
Tallukkaita tappakooni!

Akat suaatanat sanoowat
Ämmät äykywät ahärttä,
Josma ruttona olisin
Ampuisin akat kylässä,
Koukuleuwat kopristaisin.
Ei huoli Hotarin poika,
Hotarill' on huonot housut;
Ei pie Pijjoista lukua
Eikä huoli huntupäisiä.

Empehä suruinen lienek'
Enkä elä huolen kansa;
Wieläkö wiinoa wiruupi?
Putelista purputonta
Läkkäristä lerkutinta?
Josmä pääsis kellarihin
Olu tynnerin tykööni,
Wiina purakkon puhelle,
Niin ma laulais kaiken päivän,
Kaiken yötä huikkajaisin.

Elä miestä jouten juota
Laita miestä laulamaani!
Laulan minä pitkän wirren
Pitämmän kuin seinän hirren,

Owen suusta, penkin päästä,
Wieänma wirtta kuin wetosta
Suusta kuin sulan kynästä
Päästä kuin päiwänkakkarasta.

Nytma rupian Runoixi
Lähen Lämmen laulajaxi,
Laulaisimma taitasimma
Kuin olutta tuotaisini,
Kuin ei tuotane olutta
Kiäären wirttäini kerällä,
Sykkyrälle syylättelen.

Laulamma minä kotona
Waan ei julkia kylässä,
Kylän Naiset nauranoowat
Pijjat pilkana pitäwät.
Kuin ma laulan wojjessaani
Ehkä toisten en wojjek'kaan
Kuin elin Isen ijällä
Äitin warrelle wajenen,
Yhkeini ylesi nousen
Kätte piexen pehusta,
Waiwottelle wuotialta.

Kuinma rupian Runoixi
Lähen Lämmen laulajaxi,
Laulan tyynin Tyttärille
Isännällä Ilves turkin,
Emännällä werkawiitan
Pojalle punaiset pöxyt,
Renkille Repon kypärä.

Laulan ma helon-kehoja
Kuin Emänät noita toisi,
Isänät Sian lihoja
Pojat tuoreita kaloja,
Pijjat olta kellarista.

Miss' isänät? Kuss' emänät?
Kuss' on kellarin awaimmet?
Niin mä tansin tanhualle
Keikun kellarin perässä,
Waan ei jaxa jalka nousta
Perä penkistä ylete.

II.

Läxin piennä paimenneeni
Lassa Lammasten ajooni,
Isän polwen korkinaissa
Äijin wärttänän pituissa.
Panin kullat kulmilleini
Sinilaukan silmilleini,
Piäähäini hopian lankan.
Tuli waras warwikkosta
Mies wihanen wiswikkosta,
Otti kullat kulmiltaini
Sinilankan silmiltäni,
Päästäni hopian lankan.
Minä itkiini kotihin,
Iso kahto ikkunasta;
"Älä itke piikueini!
Tule aittahan alasti,
Siel' on kirstu kirstun piäällä,
Siel' on arkku arkun piäällä,

Pane piälläisi parasta!
Nuo Sulhot sua kysyypi:
Kännen Tyttö? Kännen Neito?
Kännen Morsio mokoma?
Jospa me mokoman saisi!
Kuin sä kävi kanta wälkk,
Kuin sä seiso seinä paisto,
Kuin sä istu muaa iloizi."

III.

a) Neitonen (uottaissa).

Kukku Kultainen Käkönen
Hälkyttele hietarinta,
Papurinta paukuttele
Saran mansikka sanele:
Käynkö minä wiikon willa-piäänä,
Kauwan karwakassikkana?
Käynkö wuuen tahi kaxi,
Waan käyn kaikehen ikääni?
Tahik' ei täyttä tätä vuotta?

Tuo Jumala tuota miestä,
Jonka sormuxet sopisi,
Rinta-ristit kelpoaisi
Joka naija nakkojaisi!
Ällös tuhma tullekkohon
Kewy-kanta keikuttohok';

Kuin ei tullek tuuhiammat
Koriammat kohte käynek,
En minä sinä ikänä
Kuunna kullan päiwinääni,
Nuku nurjuren nutulle
Painu paikka-kukkarolle,
Raja-kenkälle rakastu.

Waan kuin Tuttuni tulisi
Ennen nähtyini näkyisi,
Wirstan vastaan menisi
Peninkulman pepeltäisin.
Tuollen kaulahan kawaisin
Jos ois kaula kalman luissa,
Tuollen suuta suikkajaisin
Jos ois suu suen weressä,
Tuollen kättä käppäjäisin
Jos ois kiärme kämmen piäässä,
Tuollen wiereni menisin
Jos ois vierus wertta täysi.
Tie Jumala purje tuulta
Eli ratki raswa tyyntä,
Ettei tuon Poloisen Pojan
Sormet soutaissa kuluisi!
Käet on wettä wellotessa
Sormet suotta soutellesa.

Kussa lienet Kultueini
Muualla missä Marjueini?
Liekö muaalla wai merellä
Waan lie Ruotsin rantaisille?

Saran salmissa sywissä.
Jutin jalassa pahassa?
Jos' on werta piäälä polwen.

Tehkäm liitto Lintuseini
Sala-kauppa Kaunoseini
Ettei jälki jäällä näwyk
Jäälä nisku iljaneilla!
Tule tuuli, lähe laiwa,
Suaata saana sille muaalle
Kussa kultain kuunteloopi
Kasa-kenkä kassonoopi!
Jos ois tuuli mielellissä
Ahawainen kielellissä
Sanan toisi, sanan weisi,
Sanan liijan kiikuttaisi.

b) Akka.

Wiikon uotin wihkihitä
Kauwan kaunista walihtin,
Wiimen sain wihaisen miehen
Liha-syöjä, Luun puria,
Weren uuwelta wetäjä,
Piti wissa wieresseini
Nahka ruoska naulahalla,
Pois on potki uutimesta
Alta waipajan alahte.
Niin on minunkin miehelle!
Kätty karttu kainalossa
Settu säiwes olka piäällä,
Jolla lyywä kolkkojoopi.

c) Ukko.

Pahoin tein poloinen poika
Omalleini Waimolleini;
Syrin söi, selin makaisi,
Kuin tupahani tulooopi
Muotoansa mulisteloo,
Silmiänsä wiäärettellöö.
Wihta on wiäänätty kätessä
Kopra tukkia haroopi.
Josma wasta Waimon saisin
Sylisseini kanteleisin
Suuta sunkin suikkajaisin.

IV.

Mika lie minua luonnut
Kuka kurjoo kyhännyt,
Näillen päiwillen pahoiilen
Mokomille miel'aloille!
Woi Isonen, woi Emonen,
Minnekäs minua loit!
Tälle suurelle surulle.
Mokomille miel'aloille;
Joka ilta itkemääni
Joka wiikko wieremääni
Joka kuu kujertamaani?
Mahoit ennen Äiti rukka

Pestä pieniä kiwiä,
Kapaloija karttuisia
Tuuwittella turpehita.
Liekutella lehti puita
Mytöstellä mättähitä,
Ennen kuin minua loit
Joka ilta itkemääni,
Joka wiikko wieremääni
Joka kuu kujertamaani!
Illat itkin ikkunassa
Uaamut aitan kynnyxellä,
Wiikkauwwet wesi kiwillen
Kuukkauwwet kujaisten suussa.

Ei itke Iso minua
Eikä weiko wierettele.
Ei ole sitä Sisärtä
Ei sitä Emoisen lasta,
Jolle huoleni sanoisin
Pakisin mieli pahani.
Ennen huaastan halkoisillen
Pakisen pajun wesoille,
Nep' ei kerro kellenkähän.
Jos ma wierallen sanoisin
Wieras wijjexi tekisi,
Wielä pa kohta kuexikin.

Isä kuoli, Emä jätti,
Jätti mulle jäiset kenkät,
Jätti jäisillen jälillen.
Allaalla on Allin mieli
Uijessa wilua wettä.
Alempana Armottoman
Käywessä kylän wäliä.

Niin on niin minun Emoini,
Kaswatit Kanoja paljon
Koko joukko Jouhtenia!
Tuli lempo niin lewitti
Tuli haukka niin hajotti.
Niinpä wierin weljesteini
Niin kuin puut pinosta wieri.
Saunan kiwet kiukkuasta.
Niin häitti minun Isäini
Kuin kala kiwisen rannan,
Niin häitti minun Emoini
Kuin Orawa kuiwan kuusen.
Älä häitä Herra Jesus
Hylkiä hywä Jumala!
Hoita Herra huolelista
Huolelisen Waimon lasta!
Niinpä sano huolellinen
Suruillinen surkuttele.

Woi Luoja kuin minua loit
Orjaxi osallisella!
Mahoi ennen Luoja luuwa
Luuwa luotoja merehen,
Kuinsa sa minua loit
Orjaxi osallisella
Wankixi waraallisella!
Mahoi ennen Luoja luuwa
Luuwa luotoja merehen,
Sata suaaria salohon,
Kuinsa sa minua loit

Näillen päiwillen pahoillen,
Portahillen pyörywillen
Warwuillen wapuisewillen!

Tule se tuuli, paista se päiwä,
Laske se laiwa irralle,
Joka minua ottais orjuwesta
Piäästäis palkan piikuwesta!
Waikka wiereisin weteeni
Kuaatuisin kalajokeeni,
Weikoxi weten kaloille;
Sijjat silmäni sipuupi
Hauwit piääni harjoeisi.
Mut kuka tuolla kullalleini
Pyhä paijat pyykinööni,
Arki paijat antanooni
Nästykit näpertenööni?

V.

Köyhä mies ketua kynti
Kynti kymmenen wakoa,
Siihen Sirkuiset sikisi
Warpuiset warastamahan.
Pajulintu palkulainen
Äkättiini, käxittiini,
Wiemään wiimeistä jywää.
Pierettiini, pyntättiini,
Wesi silmästä sirisi
Weti noukkaisen nenästä.

Laitettiin lain etehen
Tuotiin Kurki Tuomarixi,
Laklat[1] lautamiehehixi;
Kurki kurkunsu ojensi
Yli pöywän sanomaani:
"Ei warasta hywäxi tehtä;
Tahi korwat karsittaani
Tahi piäätä leikattaani!"
Piääsky lausu pöywän piäästä:
"Waraspa olet itäk'kin,
Otat otria osaisi
Tattaria tarpeheixi,
Rukihita mielin miääri.
Empähän minä warasta,
Olen ihmisten ilonna
Riemu kaiken Ristikunnan."

[1] Karjalaisiin puhen-parsi, jolla ymmertään *Allit*.

VI.

Wenäläinen wainolainen
Ijankaiken kiertolainen,
Souteloopi jouteloopi

Niemen nientä kiertelööpi,
Ymperi ylänjokia
Kahen puolen karjan maita.
Neitonen kujerteleepi
Wenäläisen wenehessä
Karjalaisen kaitehessa.
Isopa rannalla laseisin [tahi: laikeiksen]
Kujerosta kuulemaani
Waikutosta wuaatimaani.
Lunasta Iso minua!
"Mille mä sinun lunasta?"
On ha sulle kaxi Runnoo
Pane pantixi parahan!
"Ennen luowun Neijostaini
Ennen kuin parasta Ruunastaini."

Wenäläinen wainolainen
Ijankaiken kiertolainen,
Souteloopi jouteloopi
Niemen nientä kiertelööpi,
Ymperi ylänjokia
Kahen puolen karjan maita.
Neitonen kujerteloopi
Wenäläisen wenehessä
Karjalaisen kaitehessa.
Äitipa rannalla laseisin
Kujerosta kuulemaani
Waikutosta wuaatimaani,
Lunasta Äiti minua!
"Millä mä sinun lunasta?"
Onha sulle kaxi Lehmä
Pane pantixi parahan!
"Ennen luowun Neijostaini
Ennen kuin parasta Lehmästeini."

Wenäläinen wainolainen
Ijankaiken kiertolainen,
Souteloopi jouteloopi
Niemen nientä kiertelööpi,
Ymperi ylänjokia
Kahen puolen karjan maita.
Neitonen kujerteloopi
Wenäläisen wenehessä
Karjalaisen kaitehessa.
Weikopa rannalla laseisin
Kujerosta kuulemaani
Waikutosta wuaatimaani,
Lunasta Weiko minua!
"Millä mä sinun lunasta?"
On ha sulle kolmet miekkoo
Pane pantixi parahan!
"Ennen luowun Siskostaini
Ennen kuin parasta miekastaini."

Wenäläinen wainolainen
Ijankaiken kiertolainen,
Souteloopi jouteloopi
Niemen nientä kiertelööpi,
Ymperi ylänjokia
Kahen puolen karjan maita.
Neitonen kujerteloopi
Wenäläisen wenehessä
Karjalaisen kaitehessa.
Sisko pa rannalla laseisin
Kujerosta kuulemaani

Waikutosta wuaatimaani,
Lunasta Sisko minua!
"Millä mä sinun lunasta?"
On ha sulle kolmet ruunua
Pane pantixi parahan!
"Ennen luowun Siskostaini
Ennen kuin parasta ruunustaini."

Wenäläinen wainolainen
Ijankaiken kiertolainen,
Souteloopi jouteloopi
Niemen nientä kiertelööpi,
Ymperi ylänjokia
Kahen puolen karjan maita.
Neitonen kujerteloopi
Wenäläisen wenehessä
Karjalaisen kaitehessa.
Sulhainen rannalle laseisin
Kujerosta kuulemaani
Waikutosta wuaatimaani.
Lunasta Sulhainen minua!
"Millä mä sinun lunasta?"
On ha sulle kolmet laiwoo
Pane pantixi parahan.
"Ennen luowun laiwoistaini
Ennen kuin parasta Morsiammestaini."

Nyt mä koston toiwotan
Luoja koston tuokoon!
Isän ruunat karketkoon
Paras weto aika!
Nyt mä koston toiwotan
Luoja koston tuokoon.
Äitin lehmät haletkoon
Paras lypsyn aika!
Nyt mä koston toiwotan
Luoja koston tuokoon,
Weljän miekka katketkoon
Paras sota aika!
Nyt mä koston toiwotan
Luoja koston tuokoon.
Siskon ruunut häwitköön
Paras ilon aika!
Nyt mä koston toiwotan
Luoja koston tuokoon,
Sulhaisen laiwa juksuoon
Paras kaupan aika!

VII.

Wenäläinen wainolainen
Tappo Isän. tappo Emän,
Tappo wiisi weikojaini
Kuusi kummini tytärtä,
Seisemän setäni lasta
Tahtopa tappoa minua;
Minä pääsin päistärihin
Päistäret tulehen sytty,
Minä pääsin ajan piäälle.
Aita kuaatui kahen puolen

Minä kuusehen kawaisin.
Kuusi kuuexi muruixi
Seisemäxi seipähäxi,
Minä länsi lehtohoni
Lehto mulle sauwan anto,
Sauwa minun tielle suaatto
Tie minun talooni wei;
löysin Emännän leipomasta
Tyttären taputtamasta.

"Emäntäini, muoriseini,
Tie minulle kakkarainen,
Kiwen silmän suuruinen
Kanan munan muotoinen,
Lepän lehen luaajuinen
Koiwun lehen korkuinen!
Minä kakkara kalamiehelle
Kalamies kaloja anto.
Minä kalat Riihmiehelle
Riihmies minulla jywiä,
Minä jywät Posson suuhun
Possi mulla kylkiänsä,
Minä kylki koiralle
Koirra mulle Orawan haukku,
Minä Orawan Kokoille
Kokko mulle siipiensa,
Siipiensa sulkinensa
(Kaiki kannuns-jalkonensa)
Jolla lensin löyhyttelin
Yheren meren ylite
Meren puolta kymmenetta,
Kahen kaupunin lewiten,
Jos ol' puut punaisit, muaat siniset,
Lehet lemmon karwalliset,
Kukot kulta-kannoxissa
Kanat waski-warpaissa,
Tyttäret tina-siloissa
Waimot waski-waljahissa,
Nuoret miehet miekka wyöllä
Wanhat ukot uunin piäälle.
Siel' on seinät senkin luista,
Siwuseinät Sirkun luista,
Peräseinät Petran luista
Owen seinät Osman luista,
Kiukkuwa meren kiwistä
Laki Lahnan suomuxesta.
Silta silkillä silottu
Pöytä kullasta kuwattu,
Rahi rauwasta rakettu.
Onnen Kukko pöywän piässä
Joka lattia lakasi
Sinisexi siiwillensa
Punaisixi purstollansa.
Rikat kantai Rijan tyttö
Perille isäsän pellon.
Josta kuulu Kukon laulu
Herran huuto huonehesen
Jossa Muaaria makaisi
Puhas Poika putsutteli."

Muut syöwät muru-kaloja
Minä Kiiskiä kitustan,
Muut juowat olut punaisten
Minä wette wiilettelen,
Muut kenkässä käiweröiwät
Minä wirsussa wipelen.
Niin minua niittutointa
Pientä lasta pellottointa,
Eik' on niitun niitäjätä
Eik' on pellon kyntäjätä!
Muut niitit Isoinen niityn
Minä rauka raunioita;
Minä kynnän muita maita
Aho-liepeita ajelen
Lepikoita lennettelen.
Kylwin otrat Suomen muaalla
Wiskaisin Wiron selällä.
Josta wilja wirtuaisi
Vilja wirtoisen sisellän.
Anna Jesus ora-wuota
Jumala jywä-kesämmä,
Ette sais orjatkin olta
Wierettekin wein wetäjät!

IX.

Kulerwa Kalewan poika
Läxi soitolla sotaani,
Ilon lyen muilen mailen
Kulleroijen Karjalaani;
Sanoi Isälle sanoman:
Hywästi hywä Isäni!
Isäini elättäjäini,
Itket kös sinä minua?
Koskas tiijät kuolleeini,
Meren jälle jääneheini?
Kansasta katonneeini
Wäeistä wähenneeini?
"En minä sinua itke
Poika toinen tehtäneeni,
Wielä markoa parempi
Taaleria taitawampi!"

Äitiseini kultaiseni!
Minun kaunis kantajaini,
Isäini imettäjäini
Etkös Sä minua itke?
Koskas tiijät kuolleeini
Meren jäälle jäänneeini,
Kansasta katoneeini
Wäeistä wäheneeni?

Älkös surko mun sukuni
Hellitelkö heimoeini,
Jos mina kulollen kuollen
Meren jäällä jähmettyynnä!
Jos minä kulollen kuollen
Meren jäällä jähmettyynnä,
Sitä surkokoon sukuni
Hellitelköön heimoweini!

"Poikoseini kultaseini
Etkös tunne Äitin iääni,
Äitin sytätä sylite?
Niin minä sinua itkän
Niin pa parun Poikostaini,
Ett' Lumet näisit niljenexi,
Ja ne niljet sulix' maixi,
Sulat muaat wihoittamaani."

X.

Minä mies metän käwiä
Uros korwen kolkuttaja,
Käwin mä korwet kolkuttellen
Salot synkät sylkyttellen,
Kankaat kaiket kaikottellen.
Ammun Tetren, ammun toisen,
Ammun kohta kolmanenkin,
Putoisi puhas lumelle
Rahat hankelle hajoisi.
Niin ennen Etuinen-Muori
Wiis anto wiitan nyppylältä,
Kuusi kumpun mättähältä
Sejseman selänältä.
Mut tämä nykyinen Muori
Kerran kuussa kuokkajaa,
Ei sitäkän siiwollein.

Lepy lehto, kostu korpi,
Taiwu ainonen Tapio!
Metän Hippa Halliparta
Metän kultainen Kuninkas,
Hopiainen hallehtia!
Anna mulle ainosiais,
Kanna mulle kainosiais,
Kullasta kulisiwia
Hopiassa helkewia!
Pistä willainen piwoisi
Kasta karwa-kämmeneisi,
Kämmeneisi kymmeneisi,
Yhtene kesässä yönnä
Ehto yönnä ensimmäissä,
Minun miehän ehtiwän eteen
Pyytäwän pyyreen!
Anna juosta juotusasti
Wikewästi wiilettella,
Tuihakasti tuulettella,
Läpi wijan wilmekköihin
Läpi kankain kapekkoihin,
Läpi soihin, läpi maihin
Läpi korpiin kowiin!
Jos tule joki eteisi
Silki sillaxi siwalla,
Puna paula portahixi
Hako syrjään sysäjä!
Kuins tunnet Uron tulewa [Tässä on puhe Jänixesta.]
Tupita urowa myöten,
Juoskoon kullaissa käränä,
Hopiaissa sykkyränä,
Tuo tulla tuuhattelloo!

Jok' on jäykä juorulleen
Sitä Wirkiste wisalla,
Kaikota kari-perällä.
Että witsa winkaisooپی
Pajun latwa parkaisooپی!

Ota wihta wiiakkosta
Koiwun kolmen kannaxesta,
Katajata kankas muaalta,
Jolla arkoja ajelet
Nuorukkaista nouattelet!
Jok on laiska juoremaan
Sitä siimalla siwalla,
Rauta ruoskalla rawauta!
Joka poskeen puskeexe
Tielle korwista kohoita,
Siwalla häntä siwullen
Eli piäähän paukauta!
Kuin ei ole tällä muaalla
Tuowos muaalta tuonemalta,
Wetyis wesinkin takoa.
Yli pyytäjän yhexen
Yli kuaatajan kahexan,
Wiijen Wiipurin wäliltä
Kuuenn linnan kuuluwilta
Aita muaahan kuaatukooni
Seisemältä seiwäswäliltä,
Josta wilja wirtowasi
Wiljan wirtoisen sisälle!
Lapin luaajalta salolta
Pohjan pitkäältä perältä
Kynttä kaiken karwallista.

XI.

Karhun Vakoissa.
(Mehtään mentywään).

Tuolla Korpi kuumottaapi
Salo siintäپی Sininen,
Tuonek mieleni tekööپی
Aiwoni ajatteloopi,
Muihen miesten mehtimaille
Uroisten eri-saloillen.

Neizyt Muaaria Emoinen
Puhas Muori muuollinen,
Entinen Elo-Emäntä!
Lyöten lykky wuaatehisi,
Anti paitoisi paneten
Minun pyytöpäiwini,
Sinun anto aikonaisi.
Laske jola juoremaani
Wirka wippelehtemaani,
Ammatti awittamaani.

Suxeni mato matona,
Koiran' willan kuontalona,
Minun saatua saloon,
Mehti maillen mentywäini
Metän matkalla mustalla

Kowan korwen koitellessa.
Waan jos mehte merkin antaa
Niin sano, Salon Isäntä?
Ei ole turkia yhestä
Kelposta kahen nahasta.
Waan jos Sä satoja annat
Tuhansia tuppoeillet,
Niin minä werkaani wetelen.
Panen Saxa-paltinaisen,
Sillat silkillä siwutan
Suon sammalet sametill',
Veralla wetelät paikat,
Kunniaksi kunnan Herran,
Etuxi mehän Emänän.

Hiijen akka, hiijen eukko,
Hiijen ainua Emäntä!
Korjo nyt koiriaisi
Raiwa nyt rakkiiasi,
Tieltä miehen onnelisen
Tieltä Uroin awuri!
Laita nyt lakia neuwwo,
Koske nyt konia konsti,
Jolla miestä mielyttälet!
Hiihtemääni hiljalleeni
Vetämään weran tielle,
Mehte tulkooni awuxi!
Emäntä hywä tapainen,
Metän Hippa Halliparta!
Pistä miekkaisi mereheen
Jolla Karhun kuaataiaisin
Metän onnen ottelisin,
Ilman muihen tietemetä
Lapin lasten luulemata!

Annika Tapon Emäntä
Naita meiten miehiämme!
Uuwista uroitamme,
Messä mieli tyttärille
Karwa rinnoilla kawota!
Kell' on kaswot kaunihimmat
Sinisimmät silmän ripset,
Kuuliammat kulman karwat
Kuin on miehelle minulle?
Miehen mänty on metällä
Kuunna paistaa kuusen oxat
Hopiana honkan oxat
Päiwänä Petäjän kälkä;
Ohtosen pesän owelle
Mehtä haisuupi hawuillen
Katajoille katkuaapi.

(Kuin on wioittu.)

Ohtoseini ainoseini
Mesi kämmen kiäärösäini,
Emminä sinua pannut
Eikä toinen kumpalini!
Ite hairait hawoilta
Ite wierit wempeleltä,
Kuaawuit koiwun konkelolta
Lepän lenkolta lipeisit,
Puhki kultaisen kupuisi
Rikki marjaisen mahaisi;
Yöt on syxyiset pimiät
Syxyiset hawut liwiet.

(Jos piäällen syöstexeen.)

Tunke turpasi kulooni
Paina pääsi mättähäsen!
Syö se kultainen korenta
Lepi kielen kantemeisi!
Kätke kynnet karwohoisi
Hampahat, ikenihisi!
Lyöpä lukko luihen piäälle
Haitta hammaisten etehen!
Leukoin lewiemätä
Hampain hajowamata,
Willa suusi! willa on pääsi!
Willa on wiisi hammastaisi!
— Lyökämme kättä kämmenillä!

(Pewon syntyminen.)

Tuol' on Ohto tuuwiteltu
Kuusen latwan kukan alla,
Pienehen petäjän alla
Rahin rautaisen nenälle.

(Kotiin tuuwessa.)

Lähe kulta kulkemaani
Hopea waeltamaani!
Kultaista kujoa myöten
Hopiaista tietä myöten.
Waskista wajoa myöten;
Wasten warwikko-mäkiä
Kohten wuorta korkiata!

(Kotiin tullessa.)

Pois pojat porstuwista
Pijjat pihti puolisista,
Uron tullessa tupaani
Miestän mäntywän sisällen!
Tupa on tehty miesten tulla
Talli hewoisten asua,
Sopiko turpa tupaani
Nenä nelis-soppiseen?

(Piäätä leikatessa.)

Nenän otin Nokolta
Nenän nenättömältä;
"Mitäs sinä sian panet?"
Panen hawun kolmenkannon!
Silmän otin Nokolta
Silmän silmittömältä;
"Mitäs sinä sian panet?"
Panen hawun kolmenkannon!
Korwan otin Nokolta
Korwan korwattomalta;
"Mitäs sinä sian panet?"
Panen hawun kolmenkannon!

(Pääkallon honkaan pannessa.)

Nyt on luihen luske,
Luihen luske, päihän paukeh,
Kowa hammaisten kolina.

End of Project Gutenberg's Pieniä Runoja Suomen Pojille Ratoxi, by Various

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK PIENIÄ RUNOJA SUOMEN POJILLE RATOXI ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without

paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE

TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written

confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.